

CLAU DICOTÒMICA DE PAPALLONES DIÛRNES PER A ESCOLES

Aquesta és una clau dicotòmica adaptada a l'alumnat de primària per a identificar 55 espècies molt comunes a Catalunya. Els dibuixos estan fets a escala dins de cada família.

Funcionament de la clau dicotòmica

Una clau dicotòmica ens permet identificar espècies; es tracta d'observar l'individu que cal identificar i anar llegint la clau. Cada línia de la clau ens planteja dues o més opcions i haurem d'escollir la que s'ajusti més al nostre individu. Quan escollim una opció ens haurem de dirigir al número que ens indiqui, i així successivament fins a arribar a l'espècie concreta.

Primer n'identificarem la família, i un cop identificada seguirem la clau fins que n'identifiquem el gènere i finalment l'espècie, sempre que sigui possible. Cal saber que algunes espècies presenten dimorfisme sexual, és a dir, tenen una coloració diferent per al mascle (♂) i per a la femella (♀). En cas de dubte, es recomana consultar la distribució i la fenologia de l'espècie, a través de la web del **CBMS**, per confirmar-la. Si el dubte persisteix, podeu escriure'ns a cbms@catalanbms.org.

És important que feu fotografies de l'anvers i el revers de la papallona per ajudar a la identificació. Per a les fotos pot ajudar caçar-la amb el caçapapallones i posar-la dins d'un pot de vidre transparent per evitar la manipulació; un cop fotografiada es pot alliberar fàcilment retirant la tapa del pot.

Si la clau no us porta a cap espècie que compleixi les característiques, és possible que sigui una altra espècie més rara, menys comuna en espais antropitzats, o que la papallona estigui tan gastada que sigui impossible identificar-ne l'espècie. En aquests casos podeu identificar tan sols la família, o també el gènere si es pot.

Les espècies s'identifiquen amb el nom comú i el nom científic. Aquest últim consta del gènere i l'espècie, p. ex. *Pieris* (gènere) *rapae* (espècie). Sovint hi ha diverses espècies dins d'un mateix gènere, p. ex. *Pieris brassicae*, *Pieris napi*. Si no podem identificar l'espècie però sí el gènere ho escriurem acabant amb sp., p. ex. *Pieris* sp. Dins de cada família s'engloben diversos gèneres i espècies, i les famílies o superfamílies s'engloben dins dels ordres, segons la següent jerarquia:

Ordre > Subordre > Família > Gènere > Espècie.

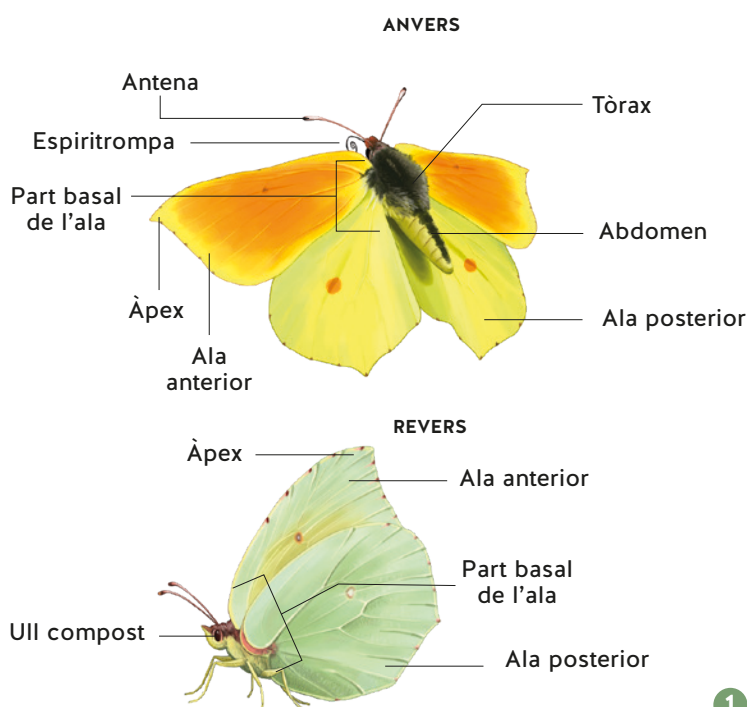
Ordre
LEPIDÒPTERS

Subordre
Glossata

papallones
diürnes

papallones
nocturnes

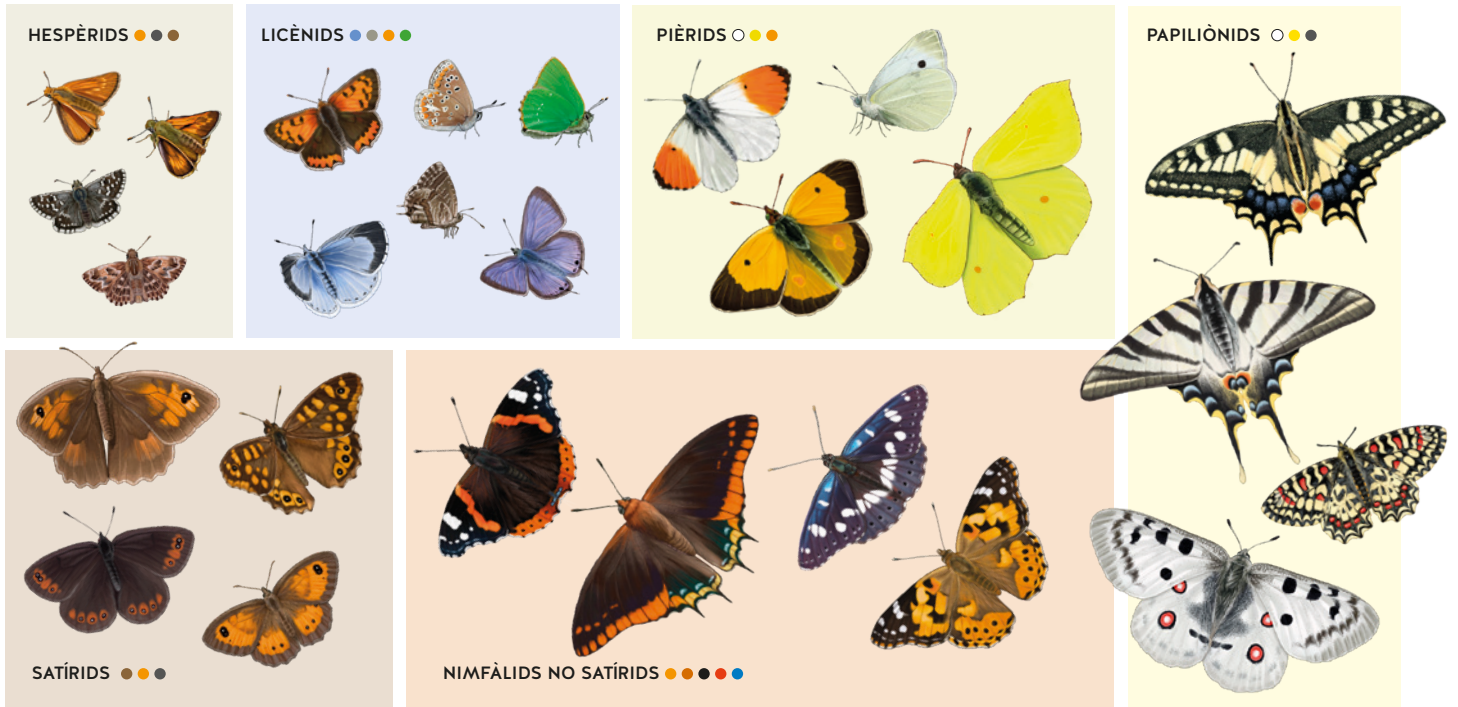
LES PARTS D'UNA PAPALLONA

DIFERÈNCIES MORFOLÒGIQUES ENTRE PAPALLONES NOCTURNES I DIÛRNES

PRIMER SEPEM PER MIDA I COLORS LES 6 FAMÍLIES

1. De mida petita 2
De mida no tan petita 3
2. Tenen el cos robust, tòrax gruixut i cap gros, i algunes espècies reposen amb les ales així **hespèrids**
Tenen el cos prim, tòrax estret i cap petit **licènids** (fam. blavetes)
3. De mida mitjana i colors blancs, ataronjats, grogosos o verdosos **pièrids** (fam. blanques)
De mida mitjana i colors marronosos o negres **satírids** (fam. nimfàlids)
De mida gran i/o colors vius 4
4. De colors blancs o grocs i amb punts vermells o sense **papiliònids**
D'altres colors, majoritàriament ataronjats **nimfàlids no satírids** (fam. nimfàlids)

HESPÈRIDS

SEPEM PER COLOR

5. A simple vista predomina el color taronja 6
A simple vista predomina el color marró, gris o negre 7
6. Color taronja força uniforme **daurats** (*Thymelicus* sp.)
Color taronja enfosquit i amb taques **dard ros** (*Ochlodes sylvanus*)
7. Color marró grisós amb alguna taca blanca **capgròs comú** (*Carcharodus alceae*)
Color marró fosc tirant a negre amb taques blanques **merlets** (*Pyrgus* sp.)

6.
Daurats
Thymelicus sp.

6.
Dard ros
Ochlodes sylvanus

7.
Capgròs comú
Carcharodus alceae

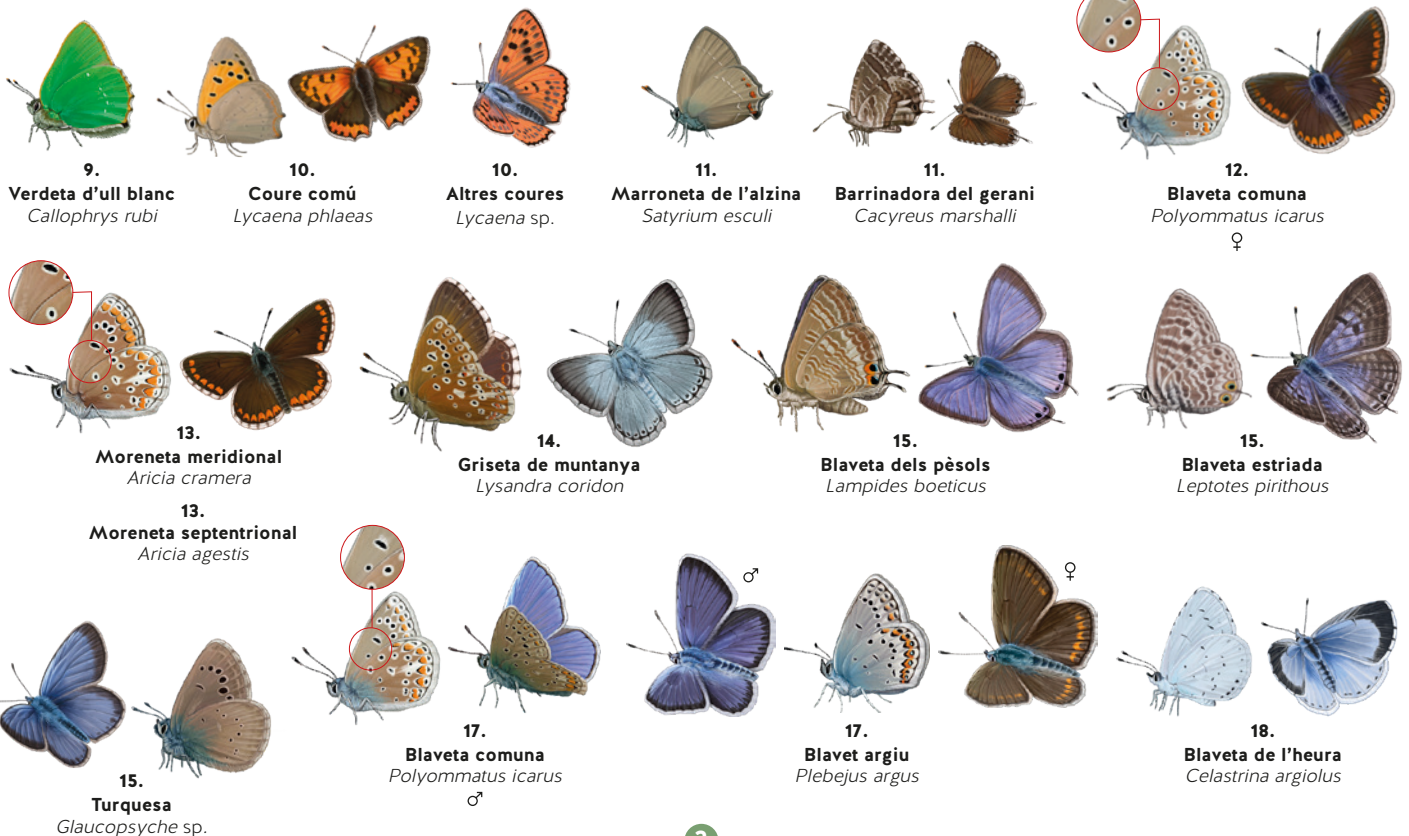
7.
Merlets
Pyrgus sp.

LICÈNIDS (FAM. BLAVETES)

SEPREM PER COLOR I HÀBITAT

8. Color verd **9** / Color ataronjat **10** / Color marró **11** / Color blau/blavós **14**
9. Revers de color verd i anvers de color marró **verdeta d'ull blanc** (*Callophrys rubi*)
10. Hàbitat de terra baixa cap amunt (0 a 2.000 m) **coure comú** (*Lycaena phlaeas*)
Hàbitat de muntanya (500 - 2.000 m) **altres coures** (*Lycaena* sp.)
11. Marró uniforme a l'anvers i amb petites taques blanques i taronges al marge del revers **marronetes** (*Satyrrium* sp.)
Marró uniforme a l'anvers, amb taques blanques i marrons irregulars al revers. Habita zones amb presència de geranis ornamentals **barrinadora del gerani** (*Cacyreus marshalli*)
Amb molts punts i taques taronja a l'anvers i marró clar al revers **12**
12. Amb un o dos punts basals* negres al revers de l'ala anterior femella **blaveta comuna** (*P. icarus*)
Sense punt basal al revers de l'ala anterior **13**
13. Províncies de Barcelona, Lleida i Tarragona en ambients mediterranis **moreneta meridional** (*Aricia cramera*)
Al Pirineu i a la província de Girona **moreneta septentrional** (*Aricia agestis*)
14. Anvers blau i marró **15**
Anvers completament blau **16**
Anvers gris platejat blau pàl·lid i en ambient de muntanya **griseta de muntanya** (*Lysandra coridon*)
15. Revers marró clar amb ratlles blanques més o menys rectilínies, i una ratlla blanca destacada **blaveta dels pèsols** (*Lampides boeticus*)
Revers gris amb línies clarament ondulades **blaveta estriada** (*Leptotes pirithous*)
Revers gris llis amb pocs punts negres ben definits, base de les ales turquesa **turquesa** (*Glaucopsyche* sp.)
16. Revers amb taques taronja, negres i blanques **17** / Revers sense taques taronja **18**
17. Punt basal al revers de l'ala anterior mascle de **blaveta comuna** (*Polyommatus icarus*)
Sense punt basal al revers de l'ala anterior **blavet argiu** (*Plebejus argus*)
18. Fons del revers blanquinós amb petits punts negres allargats **blaveta de l'heura** (*Celastrina argiolus*)

* **Punt basal:** Taca o punt a la part basal de les ales, s'utilitza per identificar alguns licènids.

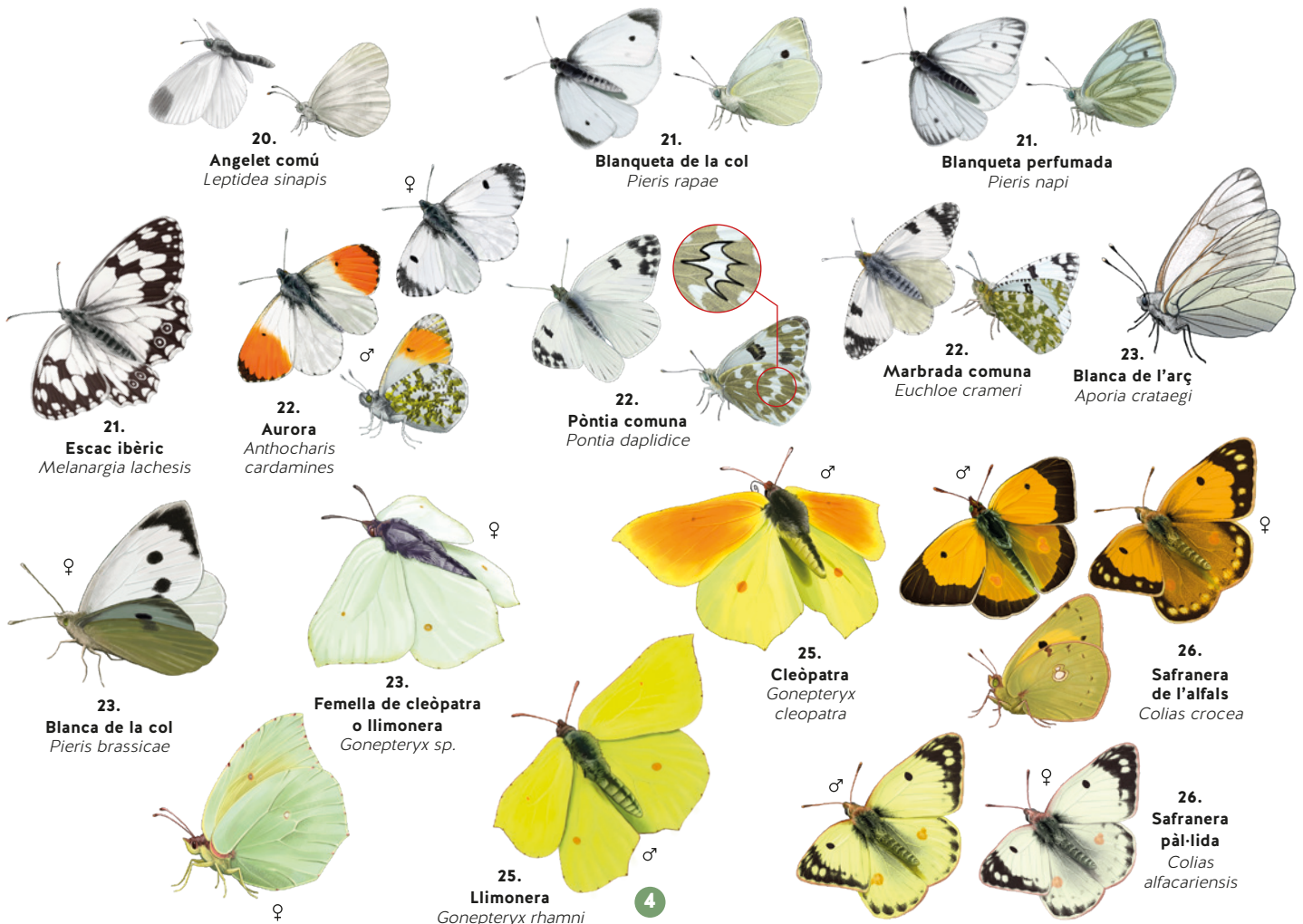

PIÈRIDS (FAM. BLANQUES)

SEPEM PER FORMA, MIDA I COLOR

19. Al vol es veu blanca **20** / Al vol es veu groga o ataronjada **24**
20. De mida petita i cos allargat; pot tenir taques negres a l'apex de les ales (anvers) segons si és mascle o femella **angelet comú** (*Leptidea sinapis*)
De mida mitjana **21** / De mida gran **23**
21. Té el revers verdós **22**
Té el revers blanc grogós amb 2 taques negres a l'anvers **blanqueta de la col** (*Pieris rapae*)
Té el revers blanc grogós amb venes marcades al revers **blanqueta perfumada** (*Pieris napi*)
Blanca amb taques negres escaquejades i alguns ocells* **escac ibèric** (*Melanargia lachesis*)
L'escac ibèric és un satírid (s'ha inclòs aquí perquè és l'únic amb tonalitats blanques i pot portar confusió)
22. Anvers amb puntes taronja mascle d'**aurora** (*Anthocharis cardamines*)
Revers amb taques blanques en forma d'ocell **pòntia comuna** (*Pontia daplidice*)
Revers amb taques blanques en forma marbrada **marbrada comuna** (*Euchloe crameri*)
23. Venació marcada amb ales completament blanques **blanca de l'arç** (*Aporia crataegi*)
Sense venació marcada i revers grogós **blanca de la col** (*Pieris brassicae*)
Té aquesta forma i és de color groc pàl·lid femella de **llimonera** o **cleòpatra** (*Gonepteryx* sp.)
24. De mida gran i té aquesta forma **25** / De mida mitjana o petita i té aquesta forma **26**
25. És completament groga, de color groc llimona **llimonera** (*Gonepteryx rhamni*)
És groga amb taques taronja a les ales anteriors **cleòpatra** (*Gonepteryx cleopatra*)
26. Anvers taronja amb marges negres i revers grogós **safranera de l'alfals** (*Colias crocea*)
Anvers groc pàl·lid amb marges negres i revers grogós mascle de **safranera pàl·lida** (*Colias alfacariensis*)
Anvers blanc amb marges negres i un punt taronja i revers groc blanc femella de **safranera pàl·lida** (*Colias alfacariensis*)

* **Ocell:** Punt blanc rodejat de negre que simula un ull, característic de la família dels satírids.

PAPILIÒNIDS

SEPAREM PER FORMA I COLOR

27. Té cues 28 / No té cues 29
28. El color predominant és blanc **reina zebrada** (*Iphiclides feisthamelii*)
El color predominant és groc **papallona reina** (*Papilio machaon*)
29. El color predominant és blanc amb taques vermelles; viu en ambients de muntanya **apol·lo** (*Parnassius apollo*)
El color predominant és groc amb taques vermelles; viu en ambients mediterranis **arlequí** (*Zerynthia rumina*)

28.
Reina zebrada
Iphiclides feisthamelii

28.
Papallona reina
Papilio machaon

29.
Apol·lo
Parnassius apollo

29.
Arlequí
Zerynthia rumina

SATÍRIDS (FAM. NIMFÀLIDS)

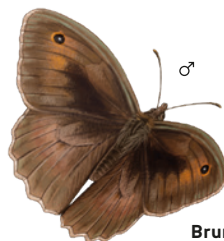
SEPAREM PER COLOR

30. Predomina el color negre o marró fosc 31 / Predomina el color marró ataronjat 32
31. Anvers fosc amb una mica de taronja a les puntes i tres ocells*, ambients de muntanya **muntanyesa comuna** (*Erebia meolans*)
A l'anvers predomina el marró fosc amb un ocel a les ales anteriors; revers de color marró clar ataronjat també amb un ocel a les ales anteriors **bruna de prat** (*Maniola jurtina*)
Negra amb una franja blanca tant a l'anvers com al revers **bruixa** (*Brintesia circe*)
32. Anvers de color taronja amb un marge marró i un ocel a cada ala; té una banda clara molt marcada al revers, resseguida per una fila d'ocells **saltabardisses cintada** (*Pyronia bathseba*)
Anvers de color taronja amb un marge marró i un ocel a cada ala; revers amb línies blanques difuminades
..... **saltabardisses de solell** (*Pyronia cecilia*)
Revers gris i taronja amb banda de punts encerclats **margenera comuna** (*Lasiommata megera*)
Banda de punts blancs sense encerclar al revers **bruna de bosc** (*Pararge aegeria*)

* **Ocel:** Punt blanc rodejat de negre que simula un ull, característic de la família dels satírids.

31.
Muntanyesa comuna
Erebia meolans

31.
Bruna de prat
Maniola jurtina

31.
Bruixa
Brintesia circe

32.
Saltabardisses cintada
Pyronia bathseba

32.
Saltabardisses de solell
Pyronia cecilia

32.
Margenera comuna
Lasiommata megera

32.
Bruna de bosc
Pararge aegeria

NIMFÀLIDS NO SATÍRIDS (FAM. NIMFÀLIDS)

SEPEM PER COLOR I MIDA

- 33.** De mida molt gran **34** / De mida mitjana **37**
- 34.** Predomini de color fosc a l'anvers **35** / Predomini de color taronja a l'anvers **36**
- 35.** Dibutx acolorit al revers **papallona de l'arboç** (*Charaxes jasius*)
Taques blanques i color tornassolat a l'anvers; viu preferentment en ambients de muntanya però també és present a la ciutat **tornassolada petita** (*Apatura illia*)
- 36.** Marques nacrades al revers **argentada comuna** (*Argynnis paphia*)
Marge negre i fons taronja força llis **papallona tigre** (*Danaus chrysippus*)
- 37.** Predomini del color negre **38** / Predomini del color taronja **39**
De color vermell granat i amb un gran ocel de colors a cada ala, revers negre **paó de dia** (*Aglais io*)
- 38.** Amb marques blanques i taronja vermell a l'anvers **atalanta** (*Vanessa atalanta*)
Amb taques blanques a l'anvers i tons taronja al revers **nimfa mediterrània** (*Limnitis reducta*)
- 39.** Té aquesta forma ; completament retallades als marges **papallona de la c blanca** (*Polygonia c-album*)
Té aquesta forma ; ales poc retallades, de forma angulosa al marge **papallona del lledoner** (*Libythea celtis*)
Té una altra forma i té taques o punts amb patrons variables **40**
- 40.** Al revers té taques nacrades **mirallets** (*Issoria lathonia*)
Al revers té taques blanques ben delimitades **damer dels conillets** (*Melitaea deione*)
Revers amb taques vermelles, blanques, negres i blaves **migradora dels cards** (*Vanessa cardui*)
El revers és fosc i el marge de l'anvers té taquetes blaves **41**
- 41.** Ambient d'alta muntanya **papallona de l'ortiga** (*Aglais urticae*)
Ambient de terra baixa o muntanya mitjana **nimfa dorment** (*Nymphalis polychloros*)

